אור לארבעה עשר פרק ראשון פסחים ה.

דהא איתקש השבתת שאור לאכילת חמץ וכו'. כפרק כל שעה (לקמן כח:) יליף ר' יהודה לאוכל חמץ מו' שעות ולמעלה שהוא כלא תעשה ור' שמעון פליג עליה ומהכא לא מצי למילף מידי דלא הוקשה אכילת חמץ להשבתת שאור שמשש שעות ולמעלה אלא להשבתת שאור של שבעת ימים וקשה לרשב"ל אמאי לא יליף כרת להשבתת שאור מדאיתקש לאכילת חמץ: **למעוטי** הולו של מועד. מתרוייהו קאי דלוכב אינו ניטל במדינה אלא יום אחד: **כדתנא** דבי ר' ישמעאל. תע"ג דכתיבי טובא בהנך ג' מצות כתיבי כולהו וכל הכתוב במצוה אחד מיתבי חדא ואין להקשות מגלן דמהני ג' ראשון דרשינן ואך ביום הראשון לכדרשינן דילמא הוה אינכי דכתיב בהך דרשא דמתמצת דמהני דכתיבי במקרא קודש דרשי' כולהו להך דרשא: **לא** תשחט **את הפסח** ועדיין חמץ קיים. הקשה רשב"ל היכי יליף מהכא דאחמץ אסור מו' שעות ולמעלה והא זמן שחיטת הפסח אחר התמיד הוי ותמיד שחטו לפני חצות פסול וא"כ זמן שחיטה לא הוי מיד אחר חצות עד כדי שהיית הקרבת תמיד וי"ל כיון דדיעבד אם שחט הפסח קודם תמיד כשר כדתנן התם [1]תשיב זמן שחיטה מחצות ואילך: **זמן** שחיטה קאמר רחמנא. תע"ג דאמת הוא דלא תשחט על חמץ כל חד וחד כי שחיט דאמרינן בפרק תמיד נשחט (לקמן סג. וסס) השוחט את הפסח על החמץ עובר בלאו מ"מ כיון דאשכחן דהזהיר על ההשבתה והזהיר שלא לשחוט פסח על חמץ סברא הוא שבזמן שחיטה הזהיר על השבתה: **דברי** ר' ישמעאל. תימה לר"י דתנא דבי רבי ישמעאל נפקא ליה מקרא אחרינא ובכמה דוכתין[2] פריך מר' ישמעאל אתנא דבי רבי ישמעאל:

[3]**(ואומר) כל מלאכה לא תעשו.** תע"ג דכשיסרף ויעשה גחלים הנאתו מותר כדאמר בפרק כל שעה (לקמן כו:) גבי עולה ביסלה על גבי גחלים דבני הכל הפת מותר וה"ה חמץ והא דתנן בפ' כל שעה (ד כח.) לא יסיק בו תנור וכירים היינו מדרבנן אור"י דסברא הוא דקרא דהשביתו מייבי בכל ענין אפילו אינו צריך לגחלתו אי נמי כיון דמתחלת הבערה אינו יכול להנות ממנו אע"ג שיהא לו הנאה ממנו אחר כך אסור כמו גדרים ונדבות שאין קריבין ביו"ט למ"ד (ביצה דף יט כ.) אף על פי שיש בהן מאכל הדיוט לבסוף ומאן דאמר שרי מלהנות[4]: לאלן

דהא איתקש השבתת שאור לאכילת חמץ ואכילת חמץ לאכילת מצה השבתת שאור לאכילת חמץ דכתיב [1]שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם כי כל אוכל מחמצת ונכרתה ואכילת חמץ לאכילת מצה דכתיב [2]כל מחמצת לא תאכלו בכל מושבותיכם תאכלו מצות (וגו') וכתיב ביה במצה [3]בערב תאכלו מצות ואימא לרבות ליל י"ד לביעור ביום כתיב ואימא מצפרא [4]אך חלק דבי רבי ישמעאל תנא מצינו י"ד שנקרא ראשון שנאמר [5]בראשון בארבעה עשר יום לחדש רב נחמן בר יצחק אמר ראשון דמעיקרא משמע דאמר קרא [6]הראשון אדם תולד אלא מעתה [7]ולקחתם לכם ביום הראשון הכי נמי ראשון דמעיקרא משמע שאני התם דכתיב ושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים מה שביעי שביעי לחג אף ראשון ראשון לחג הכי נמי כתיב [8]אך ביום הראשון תשביתו שבעת ימים מצות תאכלו אם כן נכתוב קרא ראשון הראשון למה לי שמע מינה לכדאמרן אי הכי התם נמי הראשון למה לי ותו התם דכתיב [9]ביום הראשון שבתון וביום השמיני שבתון אימר ראשון דמעיקרא משמע שאני התם דאמר קרא וביום השמיני שבתון מה שמיני שמיני דחג אף ראשון ראשון דחג הראשון למה לי למעוטי חולו של מועד חולו של מועד מראשון ושמיני נפקא איצטריך סד"א הואיל דכתב רחמנא וביום השמיני [10]וי"ו מוסיף על ענין ראשון דאפילו בחולו של מועד קמ"ל ולא לכתוב רחמנא לא וי"ו ולא ה"א ותו התם דכתיב [11]ביום הראשון מקרא קדש יהיה לכם ראשון דמעיקרא משמע אלא הני שלשה ראשון מיבעי ליה לכדתני דבי רבי ישמעאל דתנא דבי ר' ישמעאל בשבר שלשה ראשון זכו לשלשה ראשון להכרית זרעו של עשו לבנין בית המקדש ולשמו של משיח להכרית זרעו של עשו דכתיב [12]ויצא הראשון אדמוני כולו כאדרת שער ולבנין בית המקדש דכתיב [13]כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשנו ולשמו של משיח דכתיב [14]ראשון לציון הנה הנם רבא אמר [15]אמהכא [16]לא תשחט על חמץ דם זבחי לא תשחט הפסח ועדיין חמץ קיים ואימא כל חד וחד כי שחיט זמן שחיטה אמר רחמנא תניא נמי הכי אך ביום הראשון תשביתו שאור מבתיכם מערב יום טוב או אינו אלא ביום טוב עצמו ת"ל לא תשחט על חמץ דם זבחי לא תשחט את הפסח ועדיין חמץ קיים דברי רבי ישמעאל רבי עקיבא אומר אינו צריך הרי הוא אומר [17]אך ביום הראשון תשביתו שאור מבתיכם [18]וכתיב כל מלאכה לא [19](תעשו) ומצינו להבערה שהיא אב מלאכה [20](רבי יוסי אומר אינו צריך הרי הוא אומר אך ביום הראשון תשביתו שאור מבתיכם מערב יום טוב או אינו אלא בי"ט תלמוד לומר אך חלק ואי ביום טוב עצמו מי שרי הא איתקש השבתת שאור לאכילת חמץ ואכילת חמץ לאכילת מצה אמר רבא **השבתת שאור לאכילת חמץ.** משעה שהזהיר שלא לאכול חמץ נזה להשבתת השאור דכתיב שאור לא ימצא בבתיכם כי כל אוכל חמץ[ד]: **ואכילת חמץ לאכילת מצה.** משעה שחייב לאכול מצה הזהיר שלא לאכול חמץ דכתיב כל מחמצת לא תאכלו בכל מושבותיכם תאכלו מצות וכתיב בערב תאכלו מצות אלמא זמן אכילת מצה ואיסור חמץ והשבתת שאור משמשיכה: **אך חלק.** אכין ורקין מיעוטין אלמא מקלת היום מותר ומקצתו אסור ומעתה יש לנו לחלק חצי לאיסור וחציו להיתר. ואיכא דאמר אך הוא אך בגימטריא דאמ"ם בט"ע גי"ף דכ"ך[ה] ומופס ת' מתת אל"ף ולד"י במקום כ': **ראשון דמעיקרא משמע.** בלשון רומיא דקראי אהדדי משמע ראשון דמשמעות דקרא שהוא יום קודם לכל שבעה דקרא כיון דכתיב שבעת ימים מצות תאכלו אך ביום הראשון ראשון קודם למעשה קאמר: **הראשון אדם מולד.** הקודם לאדם הראשון נולדת: **הכא נמי הא כתיב.** בהאי קרא גופיה שבעת ימים ודרוש נמי ראשון דומיא דשביעי: **הכא נמי.** גבי לולב ה' דהראשון למה לי: **מראשון ושמיני נפקא.** מדכתיב בהנהו שבתון מכלל דאיכא לאו שבתון ניעבו: **על ענין ראשון.** על ימים הקדומים לו דהיינו חולו של מועד: **לא לכתוב רחמנא לא וי"ו.** דמשמע ריבויא דמו מיצטריך ה"א למיעוט: **אלא.** מהני שלשה ראשון דכתיב בקרא קודש דפסח ומקרא קודש דסוכות ומצות לולב לא מותב לרב נחמן דהני ראשון דכתיב בהו לאו למשמעותייהו קאתו אלא שמא בעלמא הוא דנקראו ראשון וכדתנא דבי ר' ישמעאל: **בשבר ג' ראשון.** שביתת הרגל דפסח ושביתת הרגל דחג ונטילת לולב שנקראו ראשונים זכו לשלשה ראשון: **לא תשחט על חמץ וגו'.** ושחיטת פסח זמנה מתחלת שבע שהוא בין הערבים שכבר נוטה חמה לגד שקיעתה. והכי אמרינן בפ' אמר להן הממונה (יומא כח:) גלותיה דאכרהם מכי משחרי כוכבי דהיינו מחצות ואילך וגמרינן מינה דשחיטת התמיד מתחלת שבע וקשיא לן התם מתני' דתמיד נשחט בשש שעות ומחצה[ו] ומשני לן שאני כוכבי בית המקדש דלא מכווני רחבין מתחיתן מאד ולא משתחרי עד שש ומחצה: **ואימא כל חד וחד.** יבער חמוץ לשחיטתו מעט ואם שהה עד תשע יבערנו בתשע: **זמן שחיטה קאמר רחמנא.** לא חלקה תורה לישראל לזה זמנו ולזה זמנו הואיל וקבע לו זמן ואיסורו שוה בכל לכולם זמן אחד קבע: **שהיא אב מלאכה.** וזו הבערה שלא לצורך היא והכתוב אסר מלאכה ביו"ט הלכך האי ראשון באחרבעה עשר קאמר: **אך חלק.** המיר לך הכתוב לשהותו מקצת יום ביעורו ואי יום ביעורו ביום טוב מי שרי לשהוייה כלל הא איתקש כו' ואכילת מצה משמשיכה ועל כרחך השבתת שאור כשמחשך ואם כן לא משכחת אך חלק דאי לאו אך חיכא למימר ביום הראשון בין השמשות שהוא התחלת היום אבל השתא על כרחך בתוך יום ביעורו שרי ליה קרא לשהוייה: ש"מ

מסורת הש"ס

ו) [לקמן עח. עירובין קב. יומא פה: סוכה מח. ב"ק יא: שבועות יב. מנחות ל: נמוקים טו. כריתות ז. תמורה טו.] ב) [יבמות ט. קידושין יד: ב"מ לה. שבועות י. זבחים מח. חולין עח. כריתות כב:], ג) [יעקב הכהן], ד) [מחמצת], ה) [עי' שבת קד.], ו) [לקמן נח.], ז) [לקמן סח.], ח) [מגילה כב. זבחים נב.], ט) [וכתיב].

גליון הש"ם

תוס' ד"ה וכתיב בל מלאכה בסוף הדבור שרי מלהנות. צ"ל מלה":

הגהות מהר"י לנדא

[ו] גמ' רבי יוסי אומר אינו צריך וכו'. צ"ל רבי יוסי הגלילי:

רבינו חננאל

ותוב איתקש השבתת שאור לאכילת חמץ שנאמר שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם וגו'. ומשעה שנאסר באכילת חמץ (ביום) [בו ביום בערב] החחר לאכילת מצה. שנאמר כל מחמצת לא תאכלו וכו'. וכתיב בערב תאכלו מצות וגו', ש"מ דבעינן השבתת שאור ביום קודם חיוב אכילת מצה. וכיון דחיוב אכילת מצה ליל ט"ו הוא, נמצא חיוב השבתת שאור שהוא ב"י"ד. ואימא מצפרא ב"י"ד. ופרקינן אך חלק כדקיימא לן אכין ורקין מיעוטין. וכא זה אך וחלק יום י"ד חציו מותר וחציו אסור. רב נחמן בר יצחק אמר אך ביום הראשון. הראשון של יום טוב דומיא דשמע. כלומר קודם יום טוב. ודייק מהא דכתיב הראשון אדם תולד. כלומר הראשון של אדם הראשון נולדת ולפני גבעות חוללת. ואקשינן עליה. אלא מעתה ולקחתם לכם ביום הראשון הכי נמי וכו'. רבא אמר מהכא לא תשחט על חמץ דם זבחי (וגו') לא תשחט את הפסח ועדיין חמץ קיים. (ושחיטת הפסח מן התורה). וזמן שחיטת הפסח שהיא משעה ששית ולמעלה קאמר. [ועדיין חמץ קיים. וזמן שחיטת הפסח משעה ששית ומעלה. אימא האי לא תשחט על חמץ כל חד וחד כי שחיט בין שחט בשמונה שעות כין שחט בט' שעות בין שחט בי' שעות. זמן שחיטה אמר רחמנא והוא מן י' שעות]. תניא כרבא ואליבא דר' ישמעאל. ר"ע אומר הרי הוא אומר כל מלאכה לא יעשה. ומצינו הבערה שהיא אב מלאכה. לפיכך כיון שטעון שרפה אי אפשר להשבתת שאור ביו"ט אלא מערב יו"ט.

עין משפט נר מצוה

בה א מי' פ"ח מהל' חמץ ומצה הל' ח [ופ"ב הלכה ח]:

תורה אור השלם

1. שבעת ימים שאר לא ימצא בבתיכם כי כל אכל מחמצת ונכרתה הנפש ההוא מעדת ישראל בגר ובאזרח הארץ: שמות יב יט
2. כל מחמצת לא תאכלו בכל מושבותיכם תאכלו מצות:
שמות יב כ
3. בראשון בארבעה עשר יום לחדש בערב תאכלו מצת עד יום האחד ועשרים לחדש בערב: שמות יב יח
4. הראשון אדם תולד ולפני גבעות חוללת:
איוב טו ז
5. ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפת תמרים וענף עץ עבת וערבי נחל ושמחתם לפני יי אלהיכם שבעת ימים:
ויקרא כג מ
6. שבעת ימים מצות תאכלו אך ביום הראשון תשביתו שאר מבתיכם כי כל אכל חמץ ונכרתה הנפש ההוא מישראל מיום הראשון עד יום השביעי: שמות יב טו
7. אך בחמשה עשר יום לחדש השביעי באספכם את תבואת הארץ תחגו את חג יי שבעת ימים ביום הראשון שבתון וביום השמיני שבתון:
ויקרא כג לט
8. ביום הראשון מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכת עבדה לא תעשו: ויקרא כג ז
9. ויצא הראשון אדמוני כלו כאדרת שער ויקראו שמו עשו:
בראשית כה כה
10. כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשנו:
ירמיהו יז יב
11. ראשון לציון הנה הנם ולירושלם מבשר אתן: ישעיהו מא כז
12. לא תשחט על חמץ דם זבחי ולא ילין לבקר זבח חג הפסח:
שמות לד כה
13. וביום הראשון מקרא קדש וביום השביעי מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכה לא יעשה בהם אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם:
שמות יב טז

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com